

Hranidba krava – zašto ne uspijevamo

uvod

Svjedoci smo situacije da obrok koji smo dobili od savjetnika za hranidbu zapravo „ne radi“ na mojim kravama. Obično slijedi razočarenje i gubitak povjerenja u stručnu osobu, a proizvodnja ne raste. U čemu je problem? Pravi problem je u neprihvatanju pravila proizvodnje i želji za brzim rješenjima i rezultatima. Uzgoj krava (proizvodnja mlijeka, hranidba) nije sprint na sto metara već maraton po stazi s mnogo uzbrdica i prepreka. Količina mlijeka je samo završni pokazatelj onoga što i kako radimo na farmi. Ako dobro odgojimo tele, imamo više mlijeka; ako krava leži na čistoj stelji, imamo više mlijeka; ako su radnici zadovoljni, motivirani...

Hranidba je samo dio ukupnog managementa farme

Upravljanje (management), a ne hranidba temelj je uspjeha farme. Dok se ekonomisti usredotočuju na cijenu hrane, tržišne uvjete i visoke troškove koji nastanu za izgradnju i održavanje farme, veterinari i uzgajivači imaju svoja zasebna, specifična viđenja. Svako od njih je ograničenog opsega te nam je potreban širi pogled. Pitanje hranidbe može se usporediti s punjenjem goriva u vozilo. To je samo gorivo. Dobro putovanje u kvalitetnom i dobro održavanom vozilu zahtijeva i prikladan put i dobrog vozača. Tako su dobra hranidba i uravnoteženi obroci samo sastavni dijelovi sustava, a njihova upotreba i upravljanje stadom je zapravo važnije. Poznata je tvrdnja o tri obroka: onaj na papiru, onaj koji se umiješa kravama i onaj koji krave iskoriste. Obrok na papiru dobiven računalnim programom nije savršen i svakako zahtijeva daljnje dorade. Obrok koji se umiješa ovisi o ispravnosti stroja, radniku i krmivima. Obrok koji krave iskoriste ovisi o uvjetima u štali i samim životinjama: prenapučenost, temperatura, vlaga, stadij laktacije, genetika...

Cilj zapravo nije količina mlijeka već novac na računu. Glavno sredstvo za postizanje toga cilja bila je i jest - krava, ono što krava proizvodi i njezino potomstvo. Kratkoročno je moguće postići taj cilj, što često pokušavamo, na različite načine: manje ulaganja, jeftinija hrana, smanjenje izdataka za plaće. Dugoročno zbog takvog površnog pristupa farma stagnira i nazaduje, stoga nema druge alternative nego da se krave, opet, postave u središte našeg interesa i pažnje. Postavljanje krave u središte započinje ulaganjem u smještaj, uvjete držanja i nastavlja se na proces uzgoja podmlatka, dostupnost hrane, vode, ulaganja u genetiku i neprestanog unapređivanja vlastitog znanja u cilju što boljeg managementa farme. Iz toga slijedi da je cilj programa hranidbe na farmi zadovoljiti hranidbene potrebe krave uz održavanje zdravlja,

optimizirati proizvodnju mlijeka, mliječne masti i proteina u okvirima ekonomičnog poslovanja. Sad kad znamo da je hranidba samo dio čimbenika koji utječu na proizvodnju, možemo biti i realniji u očekivanjima što nam jedna korekcija obroka može donijeti.

Zašto imamo nerealna očekivanja?

Svi smo skloni traženju i prihvaćanju brzih rješenja. Imam problem – dodam “nešto“ i problem riješen. Takav pristup od nas ne traži ulaganje dodatnog rada, nove edukacije i naravno priznanje da smo bili u krivu.

Drugi razlog ovakvom pristupu je prevelika izloženost trgovačkom pristupu u rješavanju problema, gdje nas svakodnevno obasipaju proizvodima koji čarobno rješavaju naš problem i dižu proizvodnju za nekoliko litara.

Cjeloviti pristup - kako postaviti i voditi hranidbu na farmi?

Prvi korak je prikupiti što više podataka o farmi, životinjama, analize krmiva, rezultate i problematiku proizvodnje. Napraviti plan i upozoriti vlasnika što se može očekivati i koliko je bitno posložiti ostale uvjete. Zatim dogovoriti način slanja povratnih informacija s farme. Često će se desiti da količinu mlijeka nećemo moći podići ni kroz nekoliko mjeseci, iako su korekcije obroka dobro napravljene, a sve zbog drugih uvjeta koji nisu direktno vezani uz sami sastav obroka. Ali sigurno će biti prostora za popravljavanje obroka i uvjeta kod drugih kategorija na farmi i tako posredno za budućnost napraviti temelje mogućeg povećanja proizvodnje.

Prikupili smo sve podatke potrebne za sastavljanje obroka i unijeli ih u računalni program za izradu obroka. Moramo znati da su programi samo pomoćno sredstvo u kreiranju i vođenju hranidbe. O procesima probave, metabolizma ne znamo sve, no istraživanja svakodnevno donose nova saznanja i ona se ugrađuju u određene modele kojima želimo predvidjeti te procese, a ta su predviđanja sve preciznija. Zbog složenosti tih procesa ručnom izradom obroka koristeći se Excel tablicama nećemo iskoristiti sva trenutno dostupna saznanja. Koje su zamke u korištenju programa? Kao i svaki program, rezultat koji dobijemo je direktna posljedica točnosti podataka koje smo u njega unijeli (podaci o uvjetima na farmi, o životinjama, o proizvodnji i analize krmiva). Iz tog razloga je potrebno znanje o hranidbi jer trebamo povezati rezultate proizvodnje s obrokom u upotrebi i prepoznati koje korekcije treba napraviti. Danas programi nude mogućnost unosa informacija o cijeni mlijeka i uz cijene krmiva, izračun dobiti iznad cijene koštanja obroka (income over feed cost).

Dobili smo obrok i što sad? Dobivenu recepturu ćemo uz lagani prijelaz od postojećeg obroka ponuditi kravama. Česta je situacija da krave ne mogu konzumirati ponuđeni obrok, a time nema ni željenih promjena u proizvodnji. Ovo je zapravo samo početak posla. Hranidba krava zahtijeva konstantno praćenje jer se uvjeti neprestano mijenjaju: promjene krmiva, oscilacije u suhoj tvari krmiva, vanjska temperatura i dr. Neophodna je stalna uključenost savjetnika za hranidbu u promjene na farmi: uvođenje novih krmiva, oscilacije u suhoj tvari, proizvodni rezultati, rezultati reprodukcije i pojavnost bolesti. Dobivena informacija od krava i vlasnika koristi se za novu korekciju obroka. Taj proces izmjene informacija i korekcija na farmi mora biti stalan. U trenutku kad prestanemo raditi na taj način, sigurna je stagnacija ili čak pad proizvodnje.

Gdje su zamke – neki primjeri iz prakse

U nastavku nekoliko primjera s pogreškama koje su uočene i ispravljene

1. primjer – acidoza

U obroku nije ispoštovan odnos veličine dijelova krmiva u TMRu. Slama nije dovoljno usitnjena. Za posljedicu krave ne konzumiraju strukturu i slijedi acidoza: pad apetita, proizvodnje, narušena reprodukcija, više mastitisa.. Dijagnoza problema je zapravo lako postavljena već promatranjem hranidbenog stola. Za terapiju kravama je obrok smanjen na količinu koju mogu konzumirati, a slama je usitnjena i u obroku nešto povećana dok se krave ne oporave. Ovim pristupom smo dodatno smanjili proizvodnju, ali smo brže došli do zdrave probave i tako do veće proizvodnje. Gdje je zamka? Kod upravitelja farmi i savjetnika za hranidbu postoji određen pritisak da količina mlijeka ne smije pasti. Iz tog razloga se često ne odlučuju na ovakav kraći, drastičniji pristup već se polovičnim mjerama kroz duže vrijeme bore s problemom.

2. primjer – hipokalcemija

Krave nakon telenja imaju problem sa zaostajanjem posteljice, atonijom maternice, pokoji slučaj kliničke hipokalcemije i više mastitisa na početku laktacije. U obroku prije telenja se koriste anionske soli koje su trebale ovaj problem riješiti. Dijagnozu smo po kliničkoj slici lako postavili, ali za pronaći pravi uzrok problema trebala nam je analiza krmiva (posebno na makromineralne), određivanje DCAD (kation-anion balans) u obroku i mjerenje pH mokraće. Pronađen je suvišak kalija u krmivima kojeg dodana količina soli nije mogla poništiti. Za rješenje problema bilo je dovoljno smanjiti količine krmiva s visokim udjelom kalija u obroku. Gdje je zamka? Ako ne prikupimo sve potrebne informacije i problem pokušamo riješiti povećanjem

(udvostručenjem) količine dodanih anionskih soli. Za posljedicu smanjimo konzumaciju što vodi drugim problemima nakon telenja. Smanjenu konzumaciju pokušamo riješiti dodavanjem aroma. Problem nismo riješili, al smo bar podigli troškove obroka. Druga zamka je da problem možda i nije u kation-anion balansu već u neodgovarajućem odnos energije i proteina u obroku. Kako bi trebali postupiti? Pristup bi trebao biti cjelovit (holistički) – ne promatrati samo obrok. Prvo provjeriti konzumaciju, provjeriti uvjete držanja. Zatim analiza krmiva posebno minerali i sastav obroka. Obavezno provjeriti i pH mokraće. Ovdje računalni programi mogu dati dobre smjernice ako smo ga napunili s točnim vrijednostima.

3. primjer – ketoza

Mjerenjem BHB (betahidroksi-butirat) iz krvi sedmi dan nakon telenja (tip II ketoze) dobivene vrijednosti su veće od 2,0 mmol/l i krave pokazuju kliničke znakove bolesti: smanjena proizvodnja, gubitak težine, smanjen apetit i veća pojavnost drugih bolesti u puerperiju. Dijagnoza problema je zapravo lagana - problem debelih krava u suhostaju. Ali za rješenje problema nije dovoljna samo korekcija obroka u suhostaju kad zapravo ne možemo (ne smijemo) utjecati na kondiciju već i korekcija obroka u laktaciji kako bi izbjegli da debele krave uđu u suhostaj. Ovaj slučaj zahtijeva cjelovitiji pristup, promjene u managementu, a za rezultate se treba pričekati.

Devet razloga zašto dobar, uravnotežen obrok ne djeluje uvijek

Računalni program je od velike pomoći ali ne može uvijek objasniti zašto krave ne reagiraju na željeni način. Moguće razloge treba potražiti u nehranidbenim čimbenicima. Da bismo pronašli moguće razloge, trebamo provjeriti svaki od sljedećih čimbenika:

1. Junica je dostigla odgovarajuću dob, ali fizička zrelost još uvijek nije dostignuta da bi bila osjemenjena. Ona zapravo neće iskoristiti svoj puni potencijal i u takvoj situaciji se ne može puno učiniti.

2. Razdoblje suhostaja - kratko ili dugo kad posljedično dolazi do debljanja ili pada tjelesne kondicije.

3. Uvjeti držanja, udobnost, obilje čistog, suhog prostora za ležanje, ventilacija i hlađenje u štali.

4. Jednostavan pristup hranidbenom stolu, dostupnost hrane, prikladan ritam hranjenja i prigravanja hrane

5. Čista, bistra voda na što više pojidbenih mjesta

6. Higijenski postupci mužnje i minimalno moguće vrijeme zadržavanja na mužnji.

7. Upravljanje reprodukcijom, otkrivanje estrusa i ispravno planiranje prvog osjemenjivanja.

8. Standardizirana priprema TMR-a.

9. Redovita analiza krmiva i praćenje suhe tvari obroka, kontrola konzumacije

Pogledajte, budite tamo provjerite i promatrajte, ali ne samo kroz zaslon računala.

Primjer pogrešnog pristupa

Pitanja za junice

- težina kod odbića
- na 100 oteljenih koliko uđe u prvu laktaciju
- starost, BCS, visina kod telenja

Pitanja za suhe krave

- jedna ili dvije grupe
- kretanje kondicije tijekom suhostaja
- količina NDFa, kalcija, DCAD

Krave u laktaciji

- unos suhe tvari po grupama
- težina pri telenju po laktacijama
- broj uginuća po fazama laktacije
- MTR
- udio hromih
- učestalost analiza krmiva i suhe tvari